

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 25/2024 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 15/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Anne Ihanus, sisäministeriö
- rajavaltuutettu ja valmiusyksikön päällikkö, eversti Jussi Napola, sisäministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Kosti Honkanen, puolustusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Niklas Vainio, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Tuomas Pöyhönen, Poliisihallitus
- päälakimies Jan Sjöblom, suojelupoliisi
- tulliylitarkastaja Johanna Halonen, Tulli
- lakimies Mikaela Nurkki, Liikenne- ja viestintävirasto
- tiedusteluvalvontavaltuutettu Kimmo Hakonen, tiedusteluvalvontavaltuutetun toimisto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoministeriö
- valtiovarainministeriö
- maa- ja metsätalousministeriö
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Maahanmuuttovirasto
- eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rajavartiolaitakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia ja eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa nykyaikaisen teknologian hyödyntäminen rajaturvallisuuden ylläpitämisessä ja muissa keskeisissä Rajavartiolaitoksen lakisääteisissä tehtävissä.

Esityksen mukaan Rajavartiolaitoksen suorittaman teknisen valvonnan tarkoitusta ja käyttöaluetta laajennettaisiin. Rajavartiolaitain sääntelyä täydennettäisiin niin, että Rajavartiolaitos voisi suorittaa teknistä valvontaa rajan läheisyyden, Suomen merialueen, rajanylityspaikan ja sen välittömän läheisyyden lisäksi myös yleisemmin merialueella, ilmatilassa sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevilla alueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä. Teknisen valvonnan tarkoituksena voisi olla rajavalvonnan lisäksi myös rajaturvallisuuden ja rajajärjestyksen ylläpitäminen, Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittaminen tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaaminen. Muutoksilla pyrittäisiin vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksiin.

Rajavartiolaitakiin lisättäisiin uusi sääntely radioteknisestä valvonnasta. Rajavartiolaitoksella olisi oikeus havaita, paikantaa, tunnistaa, yksilöidä ja seurata radiotaajuisia sähkömagneettisia aaltoja ja radiolaitteita sähkömagneettisten aaltojen ominaisuuksien avulla. Toimivaltuutta voitaisiin käyttää valtakunnanrajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen välittömässä läheisyydessä rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, rajajärjestyksen ylläpitämisen tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamisen kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostamiseksi. Rajavartiolaitoksella olisi oikeus käsitellä myös muun kuin yleisesti vastaanotettavaksi tarkoitetun radioviestinnän välitystietoja sekä sijaintitietoja radioteknisen valvonnan suorittamiseksi. Radioteknisen valvonnan avulla ei saisi hankkia tietoja muun kuin yleisesti vastaanotettavaksi tarkoitetun radioviestin sisällöstä. Esitys liittyy Rajavartiolaitoksen teknisen ulkorajavalvonnan uudistamishankkeeseen sekä uusien ulkovartiolaivojen ja valvontalentokoneiden hankintaan.

Lisäksi Rajavartiolaitoksella olisi oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamiseksi.

Esitys toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaan Rajavartiolaitokselle säädetään laajemmat mahdollisuudet teknologian hyödyntämiseen rajaturvallisuuden ylläpitämisessä ja kehitetään teknisen valvonnan sääntelyä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2024.

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetuilla rajavartiolain (578/2005), henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) ja eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain (485/2004) muutosten tarkoituksena on mahdollistaa nykyaikaisen teknologian hyödyntäminen rajaturvallisuuden ylläpitämisessä ja muissa keskeisissä Rajavartiolaitoksen lakisääteisissä tehtävissä. Esityksen tavoitteena on edelleen kehittää Rajavartiolaitoksen hybridiuhkien torjuntavalmiutta.

Itärajan rajaturvallisuustilanne sekä merialueiden turvallisuustilanne on nopeasti heikentynyt viimeisen kahden vuoden aikana. Esityksellä pyritään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksiin. Hallintovaliokunta katsoo, että ehdotetut lakimuutokset parantavat Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia toteuttaa rajavalvontaa antamalla sille uusia keinoja valvonnan toteuttamiseksi. Ehdotettu teknisen valvonnan käyttöalueen laajentaminen sekä uusi ehdotettu toimivaltuus radiotekniseen valvontaan parantavat mahdollisuuksia havaita laittomia rajanylityksiä ja muita rajaturvallisuuden kannalta merkityksellisiä ilmiöitä.

Ehdotettu sääntely liittyy keskeisesti Rajavartiolaitoksessa käynnissä oleviin hankkeisiin ulkorajojen valvontatekniikan uudistamiseksi sekä vanhentuneiden ulkovartiolaivojen ja valvontalentokoneiden korvaamiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että Rajavartiolaitoksen valvontajärjestelmissä hyödynnetään kehittyntä teknologiaa mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 15/2024 vp) mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomioin ja muutosehdotuksin.

Tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksen suorittaman teknisen valvonnan tarkoitusta ja käyttöaluetta ehdotetaan rajavartiolain 29 §:ssä laajennettavaksi. Ehdotuksessa teknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa kulkuneuvoihin, kulkuneuvon kuljettajiin, jalankulkijoihin tai yleisöön kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä äänen tai kuvan automaattista tallentamista. Sääntelyä täydennetään siten, että Rajavartiolaitos voi suorittaa teknistä valvontaa myös yleisemmin merialueella, ilmatilassa sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevilla alueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Rajavartiolaitoksen teknisen valvonnan painopiste on edelleen rajavalvonnan suorittaminen ulkorajan läheisyydessä. Ehdotettavat muutokset mahdollistavat kuitenkin teknisen valvonnan käyttämisen myös muualla, jos se on tarpeen rajavalvonnan suorittamiseksi, rajaturvallisuuden tai rajajärjestyksen ylläpitämiseksi, Rajavartiolaitoksen valvontatehtävissä tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Teknisen valvonnan keskeisenä tarkoituksena on antaa ennakkovaroitus häiriöistä ja mahdollistaa Rajavartiolaitoksen tehokkaat toimet niihin puuttumiseksi. Hallintovaliokunta pitää teknisen valvonnan tarkoituksen ja käyttöalueen laajennusta perusteltuna. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että teknisen valvonnan

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

käyttöalan laajentamisen myötä Rajavartiolaitos kykenee kohdentamaan henkilöstövoimavaran-
sa nykyistä paremmin niihin lakisääteisiin tehtäviinsä, jotka vaativat nimenomaan ihmisen toi-
menpiteitä.

Valiokunta toteaa, että Rajavartiolaitoksen toiminnan mukaan lukien tekninen valvonta, on koh-
dennuttava rajavartiolain 4 §:n mukaisille alueille. Muualla Rajavartiolaitos toimii vain, jos se on
tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi, virka-avun antamiseksi taikka tuen an-
tamiseksi toiselle suomalaiselle viranomaiselle. Ehdotettu muutos ei laajenna Rajavartiolaitok-
sen toimialuetta. Valiokunta tuo tässä yhteydessä esiin, että normaaliolojen häiriötilanteissa ja
poikkeusoloissa Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevien alueiden määrä voi tilapäisesti kasvaa.
Rajavartiolaitos voi kohottaa valmiuttaan esimerkiksi laajamittaisen maahantulon tilanteessa.
Tällöinkin Rajavartiolaitoksen toimintaa rajoittaa rajavartiolain 4 §:n sääntely.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota 29 §:n 2 momentin täsmentämis-
tarpeeseen sen vuoksi, että esityksen perustelujen mukaan ilmatilassa suoritettavassa valvonnas-
sa kyse on nimenomaisesti ilmatilan teknisestä valvonnasta, ei maassa tapahtuvan toiminnan val-
vonnasta ilmatilasta käsin. Valiokunnan saaman selvityksen ja hallituksen esityksen perustelujen
mukaan kyseessä on nimenomaisesti ilmatilan valvonta teknisen valvonnan keinoin esimerkiksi
miehittämättömien ilma-alusten havaitsemiseksi. Ehdotuksen 29 §:n 1 momentin mukaan val-
vonta on jatkuvaa tai toistuvaa, joten sääntelyä ei käytännössä sovelleta tilapäisluonteiseen kame-
ravalvontaan esimerkiksi ilma-aluksesta käsin. Sääntelyn kokonaisuus huomioon ottaen hallinto-
valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena muuttaa pykälän sanamuotoa ilmatilan valvonnan osal-
ta.

Radiotekninen valvonta

Rajavartiolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 29 a § radioteknisestä valvonnasta. Radioteknisellä
valvonnalla tarkoitetaan ehdotetun säännöksen mukaan jatkuvaa tai toistuvaa muulla teknisellä
laitteella kuin tutkalla tapahtuvaa radiotaajuisten sähkömagneettisten aaltojen ja radiolaitteiden
havaitsemista, tunnistamista, paikantamista, yksilöintiä ja seurantaa sähkömagneettisten aaltojen
omaisuuksien avulla.

Rajavartiolaitoksella on ehdotetun säännöksen mukaan oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa
valtakunnanrajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla
ja sen välittömässä läheisyydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen vä-
littömässä läheisyydessä. Kyse on alueista, joille Rajavartiolaitoksen toiminta muutoinkin koh-
dentuu rajavartiolain 4 §:n mukaisesti. Rajavartiolaitoksella on ehdotetun säännöksen mukaan oi-
keus suorittaa radioteknistä valvontaa myös ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan
henkilön paikantamiseksi. Rajavartiolaitos voi näissä tilanteissa hyödyntää valvontateknologiaa
tarvittaessa koko Suomen alueella.

Radioteknisen valvonnan tarkoituksena on rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, raja-
järjestyksen ylläpitämisen tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamisen kannalta tarpeellisen ti-
lannekuvan muodostaminen. Radioteknisen valvonnan tavoitteena on tuottaa ajantasaista tilanne-
tietoa ensisijaisesti Rajavartiolaitoksen operatiivisen toiminnan tueksi. Valvonnan avulla saa-
daan myös merkityksellistä tietoa rajaturvallisuutta ja Suomen kansallista turvallisuutta koske-

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

van valtionjohdon päätöksenteon tueksi. Tavoitteena on muodostaa reaaliaikainen tilannekuva tietyllä alueella olevista radiolaitteista. Radioteknisen valvonnan avulla voidaan esimerkiksi tunnistaa, jos tietyllä rajan läheisellä alueella on tavanomaista enemmän matkapuhelimia tai muita radiolaitteita.

Hallintovaliokunta katsoo, että radioteknisen valvonnan myötä Rajavartiolaitoksen ennakointi- ja reagointikyky nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin paranee valtakunnanrajoilla ja merialueilla. Samalla radiotekninen valvonta mahdollistaa Rajavartiolaitoksen resurssien tehokkaan käytön.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota samoin kuin edellä teknisen valvonnan osalta siihen, että 29 a §:n säännöstekstiä tulisi myös täsmentää ilmatilan valvonnan osalta. Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että radioteknistä valvontaa on tarkoitus kohdistaa sekä ilmatilaan (esim. miehittämättömien ilma-alusten havainnointi) että ilmatilasta käsin muuhun valvottavaan alueeseen (esim. Rajavartiolaitoksen valvontalentokoneisiin sijoitettujen laitteiden avulla). Valiokunta ei säännöksen kokonaisuus huomioon ottaen pidä tarkoituksenmukaisena muuttaa pykälän sanamuotoa ilmatilan valvonnan osalta.

Hallintovaliokunta pitää ehdotettua radioteknisen valvonnan sääntelyä selkeänä sekä valvonnan alueellisen että asiasisällöllisen kohdentumisen osalta. Valiokunta kuitenkin toteaa, että hallituksen esityksen sisältämän rajavartiolain 29 a §:ssä on kirjoitusvirhe, joka on tarpeen korjata. Lisäksi valiokunta katsoo, että radioteknisen valvonnan sääntelyn tulee koskea jatkuvan ja toistuvan valvonnan lisäksi myös lyhytkestoisempaa valvontaa. Radioteknisen valvonnan sääntelyn on tarkoituksenmukaista kattaa kaikki kyseisen valvontakyvyn avulla suoritettava toiminta. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä yksityiskohtaisiin perusteluihin, joissa on kuvattu muutoksia tarkemmin.

Luottamuksellisen viestin suoja

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta (PeVL 15/2024 vp) ilmenee, että uudessa sääntelyssä radiotekninen valvonta kohdistuu osittain sellaiseen viestiliikenteeseen, joka ei kuulu perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaisen luottamuksellisen viestin salaisuuden piiriin. Osin kyse on kuitenkin sanotun suojan piiriin kuuluvasta viestiliikenteestä. Siten lakiehdotusta on tarkasteltava luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamisena.

Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntely radioteknisestä valvonnasta muodostuu nyt arvioitavassa sääntely-yhteydessä ja ehdotetussa laajuudessa ottaen erityisesti huomioon valvonnalle laissa ehdotetut rajoitukset suhteellisen vähäiseksi puuttumiseksi luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan. Nyt ehdotettua sääntelyä radioviestinnän välitystietojen käsittelystä voidaan arvioida perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaan. Sääntely ei muodostu ongelmalliseksi tältä kannalta. Hallintovaliokunta painottaa tässä yhteydessä vielä saamaansa selvitykseen perustuen, että ehdotettu sääntely ei tarkoita luottamuksellisen viestin salauksen purkamista ja viestin sisällön selvittämistä.

Hallintovaliokunta tuo myös esiin, että radioteknisessä valvonnassa on kyse erityyppisestä toimivaltuudesta ja tietojen käsittelystä kuin televalvonnassa tai teleosoitteen tai telepäätelaitteen yk-

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

silöintitietojen hankkimisessa. Ehdotettu sääntely sisältää nimenomaisen velvoitteen hävittää sellainen mahdollisesti tallentunut aineisto, joka ei ole toimivaltuuden käyttöedellytysten mukaista. Valiokunta katsoo, ettei edellä todettu huomioon ottaen ole tarkoituksenmukaista rajoittaa sääntötasolla valvonnassa hyödynnettävän teknisen laitteiston ominaisuuksia.

Henkilötietojen käsittely

Hallituksen esityksestä ilmenee, että Rajavartiolaitoksen suorittamassa teknisessä ja radioteknisessä valvonnassa käsitellään sekä henkilötietoja että muita tietoja. Tietojen käsittelyyn sovelletaan ehdotuksen mukaan kokonaisuudessaan Rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelystä annetun lain (639/2019, jäljempänä Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki) sääntelyä. Esityksessä on tuotu esiin se, mihin tarkoituksiin teknisen valvonnan ja radioteknisen valvonnan avulla saatuja tietoja saadaan käyttää ja luovuttaa. Teknisen valvonnan osalta sääntely on sisällöllisesti voimassa olevaa lakia vastaava. Radioteknisen valvonnan osalta tietojen käyttö on rajattu lähtökohtaisesti ainoastaan alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Radioteknisen valvonnan avulla saatuja tietoja ei siten saa toissijaisesti käsitellä esimerkiksi rikostorjunnan tarkoituksiin eikä tällä tavoin kiertää vastaavan kaltaisille salaisille tiedonhankintakeinoille säädettyjä käyttökynnyksiä.

Hallintovaliokunta tuo myös esiin, että radioteknisen valvonnan tallenteita ei myöskään sellaiseen luovuteta toisen viranomaisen käyttöön. Radioteknisen valvonnan tietoja on kuitenkin mahdollista käyttää Rajavartiolaitoksessa, vastaavasti kuin muitakin Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja, voimassa olevan lain 16 §:n 2 momentin mukaisesti toissijaisiin tarkoituksiin, joita ovat laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminta sekä rajoitetusti koulutustoiminta. Hallintovaliokunta täsmentää, että Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa säädetään nimenomaisesti Rajavartiolaitoksen oikeudesta käsitellä henkilötietoja.

Valiokunta toteaa lisäksi, että ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamista koskevan tehtävän yhteydessä saadut tiedot on mahdollista luovuttaa tehtävän vastuuviranomaiselle, jos kyse on poliisin tai pelastusviranomaisen lukuun suoritettavasta tehtävästä. Myöskään tältä osin kyse ei ole radioteknisen valvonnan tallenteiden luovuttamisesta, vaan Rajavartiolaitoksen suorittamaan virka-aputehtävään liittyvistä tiedoista.

Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että tekninen valvonta ja radiotekninen valvonta eivät lähtökohtaisesti sisällä valtiosääntöisesti arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä, koska tekniset laitteet eivät kerää tällaista tietoa. Kumpikaan valvontamuoto ei myöskään lähtökohtaisesti sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä, mutta tältä osin valvontaan sovelletaan tarvittaessa Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:n sääntelyä käsittelyn välttämättömyydestä.

Ehdotetun 29 a §:n 5 momentin mukaan radioteknisestä valvonnasta ei erikseen ilmoiteta. Esityksen perustelujen mukaan ilmoittaminen olisi käytännössä mahdotonta, koska teknisten laitteiden sensorit keräisivät tietoa sijaintipaikkaansa laajemmalla alueella etenkin silloin, kun radioteknistä valvontaa suoritettaisiin liikkuvasta kohteesta, kuten Rajavartiolaitoksen vartiolaivasta tai valvontalentokoneesta. Perustelujen mukaan rekisterinpitäjänä toimivan Rajavartiolaitoksen esikunnan tulee tämän vuoksi kiinnittää erityistä huomiota rekisteröityjen informointiin muulla tavoin tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

sisältää käytännössä muun muassa asianmukaisen, rekisteröityjen saatavilla olevan tietosuojaselosteen laatimisen sekä tarvittavan muun informoinnin esimerkiksi Rajavartiolaitoksen internet-sivuilla, muissa sähköisissä kanavissa tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Hallintovaliokunta katsoo, että edellä mainituilla tavoilla voidaan riittävällä tavalla varmistua rekisteröityjen asianmukaisesta informoinnista.

Muuta

Kuten edellä on todettu radiotekninen valvonta on uusi toimivaltuus, jollaista ei ole täysin vastaavan kaltaisena muilla viranomaisilla. Valiokunta pitää tärkeänä, että Rajavartiolaitoksen suorittaman radioteknisen valvonnan hyödyntämistä viranomaisyhteistyössä arvioidaan, kun valvontakyvyn käytöstä on saatu riittävästi kokemusta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki rajavartiolain muuttamisesta

29 a §. Radiotekninen valvonta. Pykälän 1 momentissa säädetään radioteknisen valvonnan määritelmästä. Ehdotuksen mukaan radioteknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa valvontaa. Valiokunnan näkemyksen mukaan radioteknisen valvonnan sääntelyn tulee koskea jatkuvan ja toistuvan valvonnan lisäksi myös lyhytkestoisempaa valvontaa. Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että radioteknisen valvonnan ajallista kestoa ei tarkemmin säännellä, mutta sääntelyn on kuitenkin tarkoituksenmukaista kattaa kaikki kyseisen valvontakyvyn avulla suoritettava toiminta. Valiokunta ehdottaa 29 a §:n 1 momentista poistettavaksi aikamääreet jatkuva tai toistuva, jotta säännös kattaa kaiken radioteknisen valvontakyvyn avulla suoritettavan toiminnan.

Valiokunta toteaa lisäksi, että ehdotetun pykälän 1 momentti sisältää kirjoitusvirheen. Ehdotetussa määritelmässä todetaan "sähkömagneettisten aaltojen ominaisuuksien avulla". Valiokunta ehdottaa, että 29 a §:n 1 momentissa oleva kirjoitusvirhe korjataan kuulumaan "sähkömagneettisten aaltojen ominaisuuksien avulla".

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 25/2024 vp sisältyvät 2.–3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 25/2024 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolain (578/2005) 29 §, sellaisena kuin se on laissa 9/2019, sekä
lisätään lakiin uusi 29 a–29 d § seuraavasti:

29 §

Tekninen valvonta

Teknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa kulkuneuvoihin, kulkuneuvon kuljettajiin, jalankulkijoihin tai yleisöön kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä äänen tai kuvan automaattista tallentamista.

Rajavartiolaitoksella on oikeus suorittaa teknistä valvontaa valtakunnanrajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen välittömässä läheisyydessä rajavalvonnan suorittamiseksi, rajaturvallisuuden ja rajajärjestyksen ylläpitämiseksi, Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamiseksi ja Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

Teknistä valvontaa ei saa kohdistaa rikoslain (39/1889) 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan taikka käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan eikä henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.

Teknisestä valvonnasta rajavyyhykkeellä, merialueella, meren rannikolta merelle ja ilmatilassa ei erikseen ilmoiteta. Muusta teknisestä valvonnasta ilmoitetaan sopivalla merkillä.

29 a §

Radiotekninen valvonta

Radioteknisellä valvonnalla tarkoitetaan ~~jatkuvaa tai toistuvaa~~ muulla teknisellä laitteella kuin tutkalla tapahtuvaa radiotaajuisten sähkömagneettisten aaltojen ja radiolaitteiden havaitsemista, tunnistamista, paikantamista, yksilöintiä ja seurantaan sähkömagneettisten aaltojen ominaisuuksien avulla.

Rajavartiolaitoksella on oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa valtakunnanrajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä.

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

syydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen välittömässä läheisyydessä rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, rajajärjestyksen ylläpitämisen tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamisen kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostamiseksi.

Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamiseksi.

Rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston päällikkö päättää radioteknisestä valvonnasta. Päätös on tehtävä kirjallisesti.

Radioteknisestä valvonnasta ei erikseen ilmoiteta.

29 b §

Sähköisen viestinnän tietojen käsittely radioteknisessä valvonnassa

Rajavartiolaitoksella on oikeus käsitellä myös muun kuin yleisesti vastaanotettavaksi tarkoitettua radioviestinnän välitystietoja sekä sijaintitietoja radioteknisen valvonnan suorittamiseksi. Radioviestinnän välitystietoja saa käsitellä ainoastaan siinä laajuudessa kuin ne ovat välttämättömiä radioteknisen valvonnan suuntaamiseksi taikka valvontakohteiden erottelemiseksi tai rajaamiseksi. Käsittelyn jälkeen välitystiedot on hävitettävä tai tehtävä sellaisiksi, ettei niitä voi yhdistää yksittäiseen luonnolliseen henkilöön.

Radioteknisen valvonnan avulla ei saa hankkia tietoja muun kuin yleisesti vastaanotettavaksi tarkoitetun radioviestin sisällöstä.

29 c §

Radioteknisen valvonnan tietojen käsittely ja hävittäminen

Radioteknisen valvonnan tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia.

Jos käy ilmi, että radiotekninen valvonta on kohdistunut muualle kuin 29 a §:ssä tarkoitettulle alueelle tai tietoon, jota ei saa käyttää radioteknisen valvonnan suorittamiseksi, tallenteet ja saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on hävitettävä viipymättä.

29 d §

Teknisen ja radioteknisen valvonnan laitteistot

Rajavartiolaitos saa asettaa teknistä laitteistoa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa varten rajavyöhykkeellä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa. Muualle teknistä laitteistoa voidaan asettaa ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa tilapäisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Teknisen laitteiston asettamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus.

Liikenne- ja viestintävirasto tarkastaa, ettei radioteknisessä valvonnassa käytettävä tekninen järjestelmä ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta haitallista häiriötä yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 7 §:n 2 momentin 3 kohta ja 40 §:n 2 momentin 3 kohta,

muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale, 17 ja 32 §, 33 §:n 1 momentin johdantokappale, 35 §:n 1 ja 2 momentti, 36 §:n 1 momentin johdantokappale ja 38 §:n 2 momentin johdantokappale, sellaisena kuin niistä on 36 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 1246/2020, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a, 15 b, 47 a ja 47 b § seuraavasti:

15 a §

Henkilötietojen käsittely teknisen valvonnan suorittamiseksi

Rajavartiolaitos saa käsitellä henkilötietoja rajavartiolain 29 §:ssä tarkoitetun teknisen valvonnan suorittamiseksi.

15 b §

Henkilötietojen ja muiden tietojen käsittely radioteknisen valvonnan suorittamiseksi

Rajavartiolaitos saa käsitellä henkilötietoja ja muita tietoja radioteknisen valvonnan suorittamiseksi rajavartiolain 29 a–29 c §:ssä säädetyn edellytyksin.

16 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–11, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen:

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

17 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–9, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, jos luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytykseksi on säädetty luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus, jonka arvioiminen edellyttää luvanhakijan tai luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, rikokseen syylistymiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja.

32 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

33 §

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

— — — — —

35 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion lainvalvontaviranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, joka käsittelee henkilötietoja luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puittepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 1 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tarkoitukseen, samoin edellytyksin kuin se saa itse käsitellä mainittuja henkilötietoja.

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

Rajavartiolaitos saa lisäksi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja Eurojustille ja muulle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen nojalla perustetulle toimielimelle, jonka tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen, mainittujen tehtävien suorittamiseksi.

— — — — —

36 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin rajavalvontayhteistyössä

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–11, 15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja:

— — — — —

38 §

Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–11, 15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja:

— — — — —

47 a §

Teknisen valvonnan tietojen poistaminen

Rajavartiolain 29 §:ssä tarkoitetun teknisen valvonnan tallenteet poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tallenteen syntymisestä, jollei ole erityistä syytä tallenteiden edelleen säilyttämiseen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi taikka rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Tallenteiden edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

47 b §

Radioteknisen valvonnan tietojen poistaminen

Radioteknisen valvonnan tallenteet poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tallenteen syntymisestä. Radioteknisen valvonnan suuntaamiseksi sekä valvontakohteiden erottelamiseksi ja rajaa-
miseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua tiedon rekiste-
riin merkitsemisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot saadaan kuitenkin säilyttää edelleen, jos ne ovat tarpeen tutkinnallisen, valvonnallisen tai muun perustellun syyn vuoksi taikka rekisteröidyn, muun asianosaisen tai Rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluvan oikeuksien turvaamiseksi. Henkilö-
tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain (485/2004) 17 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 955/2018, seuraavasti:

17 §

Tekninen valvonta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla on oikeus siitä sopivalla merkillä ennalta ilmoitettuaan suorittaa tässä laissa tarkoitetun suomalaisen sataman alueella paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, poliisilain 4 luvun 1 §:n 1 momentissa, rajavartiolain (578/2005) 29 §:ssä ja tullilain (304/2016) 28 §:ssä tarkoitettua teknistä valvontaa merenkulun turvallisuuden toteuttamiseksi. Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa paikkoihin, jotka kuuluvat kotirauhan piiriin, eikä käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin. Ääntä tai kuvaa saadaan tallentaa automaattisesti tekniselle laitteelle, jos se on tarpeen rikoslain 34 a luvussa tarkoitettujen rikosten estämiseksi taikka mainitussa luvussa tarkoitetuista rikoksista etsintäkuulutettujen tai näihin rikoksiin todennäköisin syin syylliseksi epäiltyjen tunnistamiseksi. Tässä momentissa mainitut viranomaiset saavat sijoittaa tekniseen valvontaan käytettäviä laitteita sataman turvatoimialueelle, jollei siitä aiheudu satamanpitäjälle kohtuutonta haittaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö HaVM 9/2024 vp

Helsingissä 23.5.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
jäsen Otto Andersson r
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Laura Meriluoto vas
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Eemeli Peltonen sd
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Sofia Virta vihr
jäsen Ben Zyskowitz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Sanna Helopuro